

dr n. hum. Ludwika Majewska

Rozprawa doktorska: „**Wanda Grabowska (1883-1957). Pedagog, działaczka społeczna i niepodległościowa**”

Ludwika Majewska – dr nauk humanistycznych w dziedzinie historii, artystka malarka, rysownicza, projektantka okładek. Stopień doktora uzyskała na Wydziale Filologiczno-Historycznym Uniwersytetu im. Jana Długosza w Częstochowie. Autorka artykułów naukowych z zakresu historii i literaturoznawstwa. Szczególnie interesuje się historią ruchu kobiecego w XIX i XX wieku oraz działalnością niepodległościową kobiet. W latach 2010-2013 stypendystka m. st. Warszawy im. Jana Pawła II. W 2013 r. odznaczona Odznaką Honorową za zasługi dla Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej. Autorka kilku wystaw malarskich m.in. *Debiutu* (2011), *Od krajobrazu do martwej natury* (2016), *Scen z życia piotrkowskich Ormian* (2017).

Wanda Grabowska (1883-1957). Pedagog, działaczka społeczna i niepodległościowa.

Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest życie i działalność **Wandy Grabowskiej** – nauczycielki, działaczki społecznej i niepodległościowej, która dzięki szerokiemu zaangażowaniu przyczyniła się do odzyskania przez Polskę niepodległości. Przez pryzmat losów bohaterki, której lata życia przypadły na przełom wieków, ukazałam pracę niepodległościową i państwowotwórczą kobiet w społecznościach lokalnych.

Grabowska była nauczycielką, działaczką społeczną i niepodległościową, niezwykle zasłużoną dla historii Piotrkowa Trybunalskiego. Dorastała w czasach, w których edukacja była silnie podporządkowana rosyjskiej władzy administracyjnej, co w praktyce oznaczało naukę przedmiotów w języku rosyjskim, poddawanie młodzieży polityce rusyfikacyjnej, a także ograniczony dostęp dziewcząt oraz niższych warstw społecznych do edukacji. Grabowska już w pierwszych latach pracy nauczycielskiej sprzeciwiła się takiemu stanowi rzeczy, aktywnie uczestnicząc w **strajku szkolnym 1905 r.** Prowadziła konspiracyjne lekcje języka polskiego i historii oraz organizowała bibliotekę z polską literaturą.

Bojkot szkół rosyjskich ograniczał młodzieży wstęp na wyższe uczelnie, wobec czego Grabowska wyjechała z terenu zaboru rosyjskiego na studia do Krakowa. Czas ten okazał się dla niej przełomowy, ponieważ na terenie Galicji zapoznała się z prądami ideowymi organizacji, wyznaczających sobie za cel uzyskanie niepodległości Polski. Szczególnie duży wpływ miało na nią „Zarzewie”, opowiadające się za dalszym bojkotem szkoły rosyjskiej oraz pokładające nadzieję w rychłym wybuchu wojny światowej.

Zdobyte podczas studiów umiejętności wykorzystała, gdy konflikt światowy rzeczywiście się rozpoczął. Na początku wojny wstąpiła w Piotrkowie do **Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego**,

organizacji wyłącznie kobiecej, której celem było zjednanie opinii publicznej, pomoc aprowizacyjna dla Legionów Polskich, zaś w szerszej perspektywie praca na rzecz odrodzenia Polski oraz dążenia emancypacyjne kobiet. W organizacji Grabowska pełniła funkcję wiceprezeski, pozyskiwała pieniądze dla żołnierzy oraz opiekowała się rannymi legionistami i ich rodzinami. Chęć głębszego zaangażowania się w sprawy pomocowe dla Legionów sprawiły, że Grabowska przystąpiła do **Oddziału Żeńskiego Polskiej Organizacji Wojskowej**. Żołnierzami opiekowała się także podczas wojny polsko-bolszewickiej w zwiahelskim szpitalu wojskowym.

Jej wkład w budowanie polskiej państwowości został doceniony w II Rzeczypospolitej, kiedy uhonorowano ją wysokim odznaczeniem państwowym – Krzyżem Niepodległości. Grabowska kontynuowała pracę na rzecz równouprawnienia kobiet w zorganizowanym przez siebie **Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet**, którego celem było uświadomienie piotrkowiankom ich praw, a co za tym idzie zwiększenie ich roli w życiu publicznym miasta i państwa. Podejmowała walkę z wykluczeniem społecznym, jak również organizowała pomoc dla kobiet znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Jako nauczycielka a potem dyrektor **Gimnazjum i Liceum Humanistycznego Żeńskiego Zrzeszenia Nauczycieli Szkół Średnich** Grabowska wychowała w duchu patriotycznym wiele pokoleń. Przyświecała jej idea pracy oświatowej wśród różnych warstw społecznych, za którą często nie pobierała żadnych opłat. By nauczać historii Polski jeździła do wiejskich dzieci, organizowała wykłady dla robotników, a także dla osób z marginesu społecznego. Działała w wielu piotrkowskich organizacjach dobroczynnych, przyczyniając się do polepszenia warunków materialnych mieszkańców oraz podniesienia poziomu ich wykształcenia.

Ogromne zaufanie, jakim Grabowska cieszyła się w społeczeństwie, pozwoliło jej sięgnąć po mandat radnej z ramienia **Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem** w wyborach samorządowych w 1934 r., a tym samym w sposób realny zwiększyć rolę kobiet w życiu politycznym Piotrkowa.

Jej szeroką działalność przerwał wybuch II wojny światowej. Już w pierwszym okresie niemieckiej okupacji Wanda Grabowska aktywnie włączyła się w nurt konspiracji niepodległościowej, stając się jednym z głównych organizatorów tajnego nauczania w Piotrkowie. Po zakończeniu wojny była represjonowana przez władze komunistyczne.

Zgłoszona do konkursu praca doktorska przedstawia biografię jednej z ważniejszych postaci w dziejach województwa łódzkiego, ukazując na przykładzie jej losów portret zbiorowy środowiska, które na szczeblu lokalnym budowało zręby niepodległości państwa polskiego. Jest to również biografia postaci niezwykle ważnej w historii Piotrkowa – wieloletniej nauczycielki oraz działaczki społecznej i niepodległościowej odpowiedzialnej za kształtowanie umysłów kolejnych pokoleń. Swoją ofiarną pracą i działalnością na rzecz zarówno dużej, jak i małej ojczyzny, Wanda Grabowska zasłużyła na powszechną pamięć. Zgłoszona do konkursu praca pamięć tę przywraca.